

राज्यातील अ वर्ग पर्यटन स्थळे घोषित करण्यासाठी निकष

महाराष्ट्र शासन

पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: टीडीएस-२०१५/१२/प्र.क्र.१०६५/पर्यटन,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई -४०००३२

तारीख: २२ फेब्रुवारी, २०१६.

वाचा :-

१. शासन निर्णय क्रमांक: गृह विभाग (पर्यटन) क्र.एमटीसी-१०९६/प्र.क्र.५२३/पर्यटन, दि.८/११/१९९६.
२. शासन निर्णय क्रमांक: नगर विकास विभाग क्र.संकीर्ण-७८९६/१८३०/ प्र.क्र.७८/९६/ न.वि.१८, दि.१७/५/१९९६.
३. शासन निर्णय क्रमांक: पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र.टीडीएम-२०१४/८/प्र.क्र.४६३/ पर्यटन, दि.४/११/२०१०.
४. शासन निर्णय क्रमांक : पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग,क्र.टीपीएस-२०११/१२/ प्र.क्र.८५५/पर्यटन, दि.१६/१/२०१२,
५. शासन निर्णय,पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र.विकाक-२०१४/३/प्र.क्र.२७२/पर्यटन, दि.७/१०/२०१५,
६. शासन निर्णय,पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र.विकाक-२०१४/३/प्र.क्र.२७२/पर्यटन, दि.३/१२/२०१५.

प्रस्तावना :-

१. राज्यातील पर्यटन स्थळांची निवड व त्यांचे - “अ”, “ब” व - “क” वर्गीकरणाबाबत ठरविण्यात आलेल्या निकषाबाबतचा संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णय, उपरोक्त संदर्भ क्र.३ येथील शासन निर्णयान्वये रद्द करण्यात आला. त्यानंतर संदर्भ क्र.४ येथील दि. १६/१/२०१२ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील “ब” व “क” वर्ग पर्यटन स्थळे घोषित करण्याबाबत तरतूद करण्यात आली. मात्र, अ वर्ग पर्यटन स्थळाबाबत कोणतीही तरतूद केलेली नव्हती. त्यामुळे राज्यात अ वर्ग पर्यटन स्थळे घोषित करण्यासाठी निकष तयार करण्याची बाब विचाराधीन होती.

२. त्यामुळे राज्यात “अ” वर्ग पर्यटन स्थळे घोषित करण्यासाठी निकष तयार करण्यासाठी संदर्भ क्र.५ येथील शासन निर्णयाद्वारे सचिव (पर्यटन) यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्यात आली होती. सदर समितीने तिचा अहवाल दि.३०/११/२०१५ रोजी शासनास सादर केला आहे.

शासन निर्णय:-

उपरोक्त नमूद सचिव (पर्यटन) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने -”अ” वर्ग पर्यटन स्थळे घोषित करण्याकरिता निकष तयार करण्याकरिता केलेल्या शिफारशी विचारात घेऊन राज्यातील “अ” पर्यटन स्थळ निवडीसाठी पुढीलप्रमाणे निकष विहित करण्यात येत आहेत.

(एक) राज्यातीलजी पर्यटन स्थळे युनेस्कोतर्फे जागतिक स्मारके, जागतिक वारसा स्थळे(World Heritage Sites)म्हणून घोषित केलेली आहेत/करण्यात येतील,ती स्थळे “अ” वर्ग पर्यटन स्थळे म्हणून घोषित करण्यात यावीत. (दोन)वरील (एक)शिवाय, राज्यातील आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय किर्तीची ठिकाणे ,खालील निकष विचारात घेऊन “अ”वर्ग म्हणून घोषित करण्याबाबत विचार व्हावा.

- १) वरील(दोन)मध्ये नमूद पर्यटन स्थळांना दरवर्षी किमान १० लाख पर्यटकांनी भेट दिलेली असणे आवश्यक आहे. या भेट देणाऱ्या पर्यटकांमध्ये विदेशी पर्यटकही असणे आवश्यक राहिल. विदेशी पर्यटकांची संख्या दरवर्षी किमान ५०० असल्यास प्राधान्य देण्यात येईल.
- २) फक्त एक वर्षाच्या पर्यटकांच्या संख्येवर “अ” वर्ग निश्चित न करता गेल्या ३ वर्षांमधील पर्यटकांची सरासरी संख्या विचारात घेण्यात यावी.
- ३) पर्यटन स्थळास ऐतिहासिक व भौगोलिक महत्व असणे आवश्यक आहे. ऐतिहासिक पर्यटन स्थळ किमान २०० वर्षे पुरातन असले पाहिजे. तर भौगोलिक पर्यटन स्थळाला काहीतरी वैशिष्ट्य असणे आवश्यक आहे. जसे लोणार सरोवर, सिंधुदुर्ग किल्ला(जो सुमुद्रात बांधलेला असूनही तेथे गोड्या पाण्याची विहीर आहे.)
- ४) तीर्थक्षेत्रास ग्राम विकास विभाग/नगर विकास विभागाने तीर्थक्षेत्राचा “अ”, “ब” व “क” यापैकी कोणतातरी दर्जा दिलेला असला पाहिजे.
- ५) कोणत्याही यात्रास्थळी एकाच प्रासंगिक यात्रेसाठी येणाऱ्या यात्रेकरुंची संख्या पर्यटन स्थळ दर्जा देण्यास पुरेशी नाही. तेथे वर्षभर इतर दिवशीही पर्यटक आले पाहिजेत/येत असले पाहिजेत.

(तीन) “अ” वर्ग दर्जा देण्यासाठी संदर्भ क्र.३ येथील दि.४/११/२०१० च्या शासन निर्णयाच्या परिच्छेद ५ मधील समितीच्या शिफारशीसह जिल्हाधिकारी यांच्याकडून प्रस्ताव प्राप्त झालेला असावा.

(चार) जिल्हास्तरावरून प्राप्त झालेले असे प्रस्ताव वर नमूद शासन निर्णयामधील परिच्छेद ७ मधील राज्य पर्यटन विकास समितीपुढे मंजुरीसाठी ठेवण्यात यावेत व समितीच्या मंजुरीनंतर मा.मुख्यमंत्री महोदयांची मान्यता घेऊन “अ” वर्ग पर्यटन स्थळ म्हणून घोषित करण्यात यावे.

२. एखाद्या पर्यटन स्थळास “अ” वर्ग दर्जा देण्यासाठी संदर्भ क्र.३ येथील दि.४/११/२०१० च्या शासन निर्णयाच्या परि. ५ मधील समितीच्या शिफारशीसह जिल्हाधिकारी यांच्याकडून प्रस्ताव यथास्थिती व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ यांना सादर केले जातील. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ हे प्रस्तावाची छाननी करून आपल्या अभिप्रायांसह प्रस्ताव शासनास सादर करतील.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०३०१११४९१२४९२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(र.ल.लखोटे)

कार्यासन अधिकारी

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव,
- २) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,

- ३) सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ४) सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
- ५) मा. राज्यमंत्री, पर्यटन यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ६) महालेखापाल(लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र -१, मुंबई,
- ७) महालेखापाल(लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र -२, नागपूर., अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई / जिल्हा कोषागार अधिकारी,
- ८) अपर मुख्य सचिव , नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- ९) प्रधान सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १०) प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
- ११) प्रधान सचिव (पर्यटन), पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, मुंबई.
- १३) सर्व विभागीय आयुक्त
- १४) सर्व जिल्हाधिकारी
- १५) सर्व कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- १६) ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १७) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १८) मुख्य सचिव यांचे उप सचिव
- १९) मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद
- २०) मा. विरोधी पक्ष नेता महाराष्ट्र विधानसभा
- २१) सर्व विधानसभा सदस्य, महाराष्ट्र विधानसभा.
- २२) सर्व विधानपरिषद सदस्य, महाराष्ट्र विधानपरिषद,
- २३) निवड नस्ती, पर्यटन.